

«Η ΠΡΩΤΗ».-

Καλλιτεχνικό γεγονός
του Θεάτρου
ΑΝΔΡΕΑΔΗ

ΤΑ „ΚΑΠΡΙΤΣΙΑ
ΤΗΣ ΜΑΡΙΑΝΝΑΣ”

ΚΑΙ Ο
„ΓΙΩΡΓΗΣ ΝΤΑΝΤΕΝ”

Κριτικό σημείωμα του
κ. ΠΟΛ. ΜΟΣΧΟΒΙΤΗ

Είπε, νομίζω, η πρώτη, η πρώτη φορά πού, από την ελληνική σκηνή, απέδθη η κωμωδία του Μολιέρου έτσι περίφημα όπως από τον θίασον της κυρίας Κατερίνας Ανδρεάδη απέδθη ο «Γιώργης Νταντέν». Όσο για το «Καπρίτσιο της Μαρριάννας» ή «Ελληνική Σκηνή — τουλάχιστον από ό,τι ξέρει ο υποφαινόμενος — από την περίφημη αυτή παράσταση της περασμένης Παρασκευής γνώρισε τώρα ένα από τα διαμάντια του ποιητή, τον όποιον «φίλησε στα χείλη η Μούσα της Κωμωδίας και στην καρδιά η Μούσα της Γραγωγίας» (όπως έγραψε για τον Μυσσε ό Χάινε), στολίδι του κλασσικού δραματολογίου της «Κομεντί Φρανσαίς».

Χαίρω πολύ γιατί προκαταβολικά έγραφα ό,τι έγραφα σχετικά με την άξια και σημασία για το θεατρό μας, της απόφασης της κυρίας Ανδρεάδη να ούση έτσι σε μία βραδεία, πού θα μάς μείνη άλλως τε άληθινά αξέχαστη, τά δυο αυτά έργα του κλασσικού γαλλικού ρεπερτορίου, πού τόσο, σχεδόν συστηματικά, θάλεγε κανείς, έχει παραγνωρισθη έδω, ώστε να μην έχωμε ακόμη δη ούτε ένα έργο του Ρακίνα, ή του Κορνηλιού, άλλ' ούτε και κανένα έργο από τά νεώτερα, τά όποια, ως αντιπροσωπευτικά, έχουν ανέκαθεν μόνιμη τή θέση τους στο δραματολόγιο του «Οίκου του Μολιέρου», όπως με δίκαια περηφάνεια οι Γάλλοι ονομάζουν την «Κομεντί» τους.

Χαίρομαι ακόμη πιά πολύ γιατί οι κάποιοι σκεπτικισμοί πού είχα διατυπώσει όσον άφορξ το άνέδυσμα, τή σκηνοθεσία και τή σκηνογραφία, απέδειχθηκαν άβάσιμοι.

Ο κ. Βακαλόπουλος ως σκηνογράφος και ό κ. Σφραντιδής ως

(Συνέχεια εις την 2αν Σελίδα)

(Συνέχεια εκ της 1ης Σελίδος)
σκηνοθέτης δέν υιοθέτησαν τους νεωτερισμούς μερικών δασκάλων των Παρισινών, κατακριθέντων από ό,τι ή γαλλική διανόησης έχει καλύτερον, μολονότι ό σνομπισμός των νεωτεριστικών μανιών της μόδας έκαμε τό κοινόν να ένθουσιασθη μ' αυτούς.

Η κυρία Ανδρεάδη δέν διέθετε θεάτρον μεγάλο και έξωπλισμενο μηχανικώς. Ο θίασός της είνε καλλιτεχνικός οργανισμός «ελεύθερος». Δηλαδή υπόχρεως ν' αντιμεταπίξη με τά ίδια του μέσα κάθε αντίξοότητα ή λάθος εις την έκλογήν των έργων του. Το άνέθυσμα έργων σαν τά «Καπρίτσια» και σαν τις κωμωδίες του Μολιέρου, προϋποθέτει (διά να γίνη τόσο περίφημα όπως τό έκανεν ή κυρία Ανδρεάδη) έξοδα δυσάστακτα και δι' οργανισμούς θεατρικούς επίχρηγουμένους. Αι κωμωδίες του Μολιέρου ποτέ δέν υπήρξαν έδω μεγάλες έμπορικές έπιτυχίες. Ο λόγος είνε ότι ή έπαίζοντο κατά πλήρη παρανόρησιν του πνεύματός των και της σχετικής γαλλικής παραδόσεως. Η ή έρμηνεία των έθασίζετο άποκλειστικώς εις την άπόδοσιν του κυρίου ρόλου του «Φιλαργύρου» έξαφνα ή του «Μισανθρώπου» από ήθοποιόν, του όποιου άλλως τε και αυτού ή έρμηνεία ήτο συζητήσιμος. Μ' όλα αυτά ή κυρία Ανδρεάδη, διότι την ένέπνεε ή πραγματική φλόγα κάποιας άνώτερης αντίληψεως για την τέχνη της και τους γενικώτερους σκοπούς της καλλιτεχνικής της προσπαθείας, έτόλμησε. Καί, άνέθασε τά δυο κλασσικά αυτά έργα. Η έπιτυχία, ή θριαμβευτική έπιτυχία πού έστεφάνωσε την τόλημν της, μεταβάλλει την παράστασιν αυτήν σε σταθμόν διά τό θεατρόν μας της έποχής. Διότι πράγματι αυτή ή παράστασις είνε σταθμός. Άλλά και άπόδειξις και παράδειγμα. Σταθμός: Διό-

τι θά υπάρξη αναντίρρητα άφετη-
ρία νέων σκέψεων εις τόν καταρτι-
σμών τών δραματολογίων τών θεά-
τρων πρόζας μας. Θά γνωρίση έτσι
τό έλληνικόν κοινόν και τούς κλα-
σικούς τής θεατρικής παραγωγής
του εύρωπαϊκού άκριθώς λαού, με
τόν όποιον συγγενεύει πνευματικά
τόσον στενά, ώστε εις ό,τι έχει κλα-
σικόν ή Γαλλία νά δικαιούνται οι
"Έλληνες ν' άνευρίσκουν τό «καλλι-
τερον μέρος τής πρόσ τόν κόσμον
κληρονομίας του 'Ελληνικού Πνεύ-
ματος». Α πό δ ει ξ ις: "Ότι τά
Έργα αυτά του ρεπερτορίου τής Κο-
μεντί, όταν άνεβάζονται όπως πρέ-
πει και παίζονται καλά, αποτελούν
και έμπορικάς έπιτυχίας. Τό θέα-
τρον τής κυρίας Άνδρεάδη εινε κα-
τάμεστον κόσμου κάθε θράδου. Έση-
μείωσε τό καταπληκτικόν διά θέα-
τρον πρόζας (τόσον μάλιστα μικρόν
όσον εινε τό θέατρον τής πλατείας
Κυριακού) φαινόμενον εισπράξεων,
τήν πιο άγωνα θεατρικώς θραυά
τής έβδομάδος, τή Δευτέρα, 16 χι-
λιάδων δραχμών με... λαϊκάς τιμας.
Π α ρ ά δ ε ι γ μ α: Πώς πρέπει νά
ένεργούν τά καλλιτεχνικά συγκρο-
τήματα που θέλουν πράγματι νά ει-
νε συνεπή πρόσ άνωτέρας καλλιτε-
χνικής επιδιώξεις.

"Όσον άφορᾷ τήν παράστασιν αυ-
τήν καθ' έαυτήν, ό κόσμος εις τήν
πρώτην εξέσπασεν όχι μόνον εις
χειροκροτήματα και άνακλήσεις έ-
πανειλημμένας ήθοποιών, σκηνοθέ-
του και σκηνογράφου και άρχιμου-
σικού, αλλά και εις έπευφημίας.
Εις τάς τελευταίας πρωτηγωνίστη-
σαν, παριστάμενοι, Γάλλοι και δή
του 'Ινστιτούτου Θεατών, δηλαδή,
έχοντες όλα τά δικαιώματα διά νά
εινε οι έγκυρότεροι και αυστηρότε-
ροι τών κριτών. Δίπλα μου έδωκε
τό σύνθημα έν άσυγκρατήτω ένθου-
σιασμῶ ένας καθηγητής τής έδω
άρχαιολογικής γαλλικής σχολής.
Τό γεγονός αυτό μόνον θά έφθανε
διά νά δώση μίαν ιδέαν τής έπιτυ-
χίας τής παραστάσεως. Σκηνογρα-
φικώς ό κ. Βακαλόπουλος έπέτυχε
πραγματικά θαύματα. Με σκηνή ά-
πελπιστικά στενόχωρη και με μέσα
τεχνικού έξοπλισμού ύποτυπώδη, έ-
πέτυχε νά έμφανίση σκηνικά που,

χωρίς άμφιβολία, εινε περίφημα.
Εινε πρό πάντων ιδεωδῶς προσηρ-
μοσμένα στο πνεύμα, στην ούσια
των έργων. Τό σκηνικό των «Κα-
πρίτσιων τής Μαριάννας» εινε άκρι-
θώς ό,τι έπρεπε για νά δώση τήν
άτμόσφαιρα στην όποια θέλησε νά
τοποθετήση τό κομψότατό έργο του
ή «κλασικώτερος των ρωμαντικῶν»,
ό Μυσσέ. Ό όποιος δέ δίστασε νά
σχίση τίς εικόνες του Ζελεστέν Να-
ντέγι, εικονογραφοῦντος μίαν έκδο-
σιν των «Κομεντί έ προξέρμπ», υίο-
τι άκριθώς αι εικόνες διά τά «Κα-
πρίτσια» — άριστοεργήματα άλλως
έκτελέσεως — δέν έδιναν τήν άτμό-
σφαιρα που ό συγγραφεύς έθεωροῦ-
σε τό σημαντικώτερο από όλα. Τά
σκηνικά του κ. Βακαλό πρό πάν-
των αυτήν τήν άτμόσφαιρα, «τής
Νάπολης των Καπρίτσιων» τής Νά-
πολης «τής γενιάτης φῶς και γρά-
ματα, τής Νάπολης τής ώμορφης
και σκληρής» (όπως ό Ντέ Μυσσέ
τήν φαντάσθηκε), έπέτυχαν νά δώ-
σουν άνυπέρβλητα. Τό ίδιο — μουτά-
τις μουτάντις — πρέπει νά λεχθῆ
και διά τό σκηνικό του «Γιώργη
Νταντέν» του Μολιέρου. Ακόμα και
ό τολμηρός σκηνικός νεωτερισμός
(που ένεφάνιζε τό χορευτικό ζευγα-
ρι του κ. Γριμάνη και τής διδος Κα-
νούτα, νά θγαίνη για τά τρία ίντερ-
μέδιά του τά χορευτικά μέσα από
μία κορνίζα πίνακος, εικονίζοντος
δάσος και πιάνοντος όλο τό βάθος
τής σκηνής, άρμονίζονταν περίφημα
με τό πλαίσιον των έργων του Μο-
λιέρου παιζομένων στον καλό κό-
σμο, στην αύλή των Βερσαλλιών, σ'
ένα κάδρο σαλονιού μάλλον παρά
θεάτρου.

Μερικοί (άκριθώς μόνον ένας)
θρήκαν άξια επικρίσεως(;) τήν ι-
δέα του κ. Βακαλό στο «Γιώργη
Νταντέν» νά έμφανίση δύο πολυέ-
λαιους κρεμασμενους από τήν όρο-
φή τής σκηνής μεταξύ του σπιτιού
του Νταντέν άριστερά, και των έ-
ξαρτημάτων του άγροκτήματός του
δεξιά, δηλαδή στο δρόμο. "Εχω υπ'
όψιν μου μία στάμπα τής σκηνής
του θεάτρου του Μολιέρου τής έπο-
χής του Βασιλέως "Ηλιου. Βλέπον-
τας δύο πολυελαίους, άκριθώς ό-
πως ό κ. Βακαλό τούς ένεφάνισε,
καταλαβαίνω έντελῶς και τήν κα-
ταγωγή τής ιδέας του και πόσο
σωστότατη εινε.

Τά κοστούμια περίφημα (μερι-
κές ίσως έπιφυλάξεις μόνον για τό
κοστούμι του Κλιτάνδρου στο «Ντα-
ντέν»).

*
"Η μουσική του κ. Πονηρίδη δέν
ξέρω τί εινε για τούς ειδικούς. Ξέ-
ρω ότι για τούς μη ειδικούς υπήρ-
ξε ψυχική απόλαυσις. "Η Έλληψις
έκζητησεως μελωδιών, ή άπουσία
κρουστών, ή χρησιμοποίησις των
έγχορδων, όπως αυτά έχρησιμοποιο-
ήθησαν, έκανε ώστε για όλους ή-
μᾶς που δέν έχομε ειδικότητα στη
μουσική και μονο νοιώθουμε ότι
μᾶς άρεσει ή όχι, νά μᾶς δώση ως
τόσο αυτή ρητή τήν συναίσθησι ότι
υπεγράμμιζε παθητικώτατα τήν ψυ-
χική κατάστασι των ήρώων στην έ-
ξέλιξι τής αποδώσεως του ρόλου
των. "Η μουσική του κ. Πονηρίδη
ήταν άληθινά μια «άπόδοσις με νό-
τες» τής ψυχολογίας του Τσαίλιο σε
κάθε στιγμή. "Ενας έναρμόνιος ύ-
πογραμμισμός των λόγων του. Βέ-
θηλος είμαι και ή γνώμη μου για
τά ζητήματα αυτά δέν έχει καμμία
άξια. Εινε μόνον έκτελέσις ύποχρε-
ώσεως δημοσία εύχαριστιών προς
τόν κ. Πονηρίδην για τήν απόλαυσι
που μᾶς χάρισε.

*
Οί χοροί του κ. Γριμάνη και τής
διδος Κανούτα (ό κ. Σαραντίδης
ως σκηνοθέτης έπέτυχε νά ένσωμα-
τώση περίφημα τά τρία χορευτικά
ίντερμέδια με τό έργον στο «Ντα-
ντέν» και αυτό δέν εινε από τά λι-
γώτερο άξιέπαινα πράγματα που
πέτυχε) περίφημοι. Ό κ. Γριμάνης
ήτο γνωστόν ότι έχει «στόλ» και
παραπάνω από όλα ότι πράγματι
νοιώθει τό χορό και τήν έκδήλωσί
του του μπαλλέτου, κατά τόν σωστό
τρόπο. Τη φορά αυτή ξεπέρασε τόν

έαυτό του, όπως και η δις Κανούτα. Μπράβο.

★

Η απόδοσις από τους έρμηνευτάς περίφημη. Χαίρω πολύ γιατί μπορώ και δημοσία νά πώ για τόν κ. Μορίδη εκείνο πού δέν κρατήθηκα νά μή του πώ προσωπικά τό ίδιο θράδυ στό διάλειμμα, όταν στό καμαρίνι του έσφιξα τό χέρι. Σ' ένα ρόλο — Τσαίλιο — πού όμολογώ ότι φοβόμουνα γι' αυτόν πολύ, ό ήθοποιός αυτός πού έν τούτοις σχεδόν κατά κανόνα «είχε ποτισθῆ» φαρμάκια (και από τόν ύποφαινόμενο θαρρῶ περισσότερα) σέ ρόλους έν τούτοις άσυγκρίτως έλαφρότερους, πέτυχε νά δώση έρμηνεία πού θά μείνη στην καλλιτεχνική του σταδιοδρομία άξιομνημόνευτη, όσω μεγάλες κι' άν του έπιφυλάσση ή έργασία του μελλοντικές άλλες έπιτυχίες. Ο κ. Αποστολίδης ως Οκτάβιο με άνησύχησε λίγο στην πρώτη στιγμή τής έμφανίσεώς του. Δέν ήταν ό ζένοιαστος και κυνικός αλλά αίσθηματίας μ' όλα ταύτα μισομεθυσμένος ξενύχτης μιās θραδειάς Καρναβαλιού Ναπολιτάνικου. Ήταν μάλλον φωνακλᾶς κοσμικός κύριος θγαίνοντας από καμπαρέ σύγχρονης άποκρηάτικης θραδυᾶς. Αλλά μπήκε άμέσως στον τόνο. Τόσο πού κανέναν δέν παρατήρησε τίποτα, γιατί άλλως τε από κεί και πέρα ύπήρξε περίφημος. Τό ίδιο έχω νά πώ και για τόν κ. Δαμασιώτη. Στές πρώτες στιγμές τό κωμικό του «ταμπεραμέντο» τόν παρέσυρε. Ένεφάνισε — για έλάχιστες στιγμές — τόν Κλαύδιο «γκροτέσκ». Αλλά και αυτός άμέσως μπήκε στον τόνο και έπαιξε πολύ καλά έως τό τέλος διά νά υπάρξη άμίμητος άληθινά και πραγματικός θριαμβευτής τής θραδειάς στό «Νταντέν». Στόν όποϊον έπίσης ξεχώρησε, έτσι ώστε νά έλπίζονται

ευλόγως πολλά άπ' αυτήν διά τό μέλλον, ή νέα καλλιτέχνις δις Μαίρη Λεκού ως Κλωντίν. Ήταν σουμπρέττα γεμάτη τσακπινιά, με μιá μουρίτσα συμπαθητικώτατα έξυπνη, πολύ μπρίο και μιá χαριτωμένη αυθάδεια κοριτσιού του λαού, αυθάδεια πού άποτελεί τό μέγα θέλημα του ρόλου τόν όποϊον τής ένεπιστεύθησαν.

★

Διά την κυρία Κατερίνα Ανδρεάδη έχω νά πώ τούτο. Συχνά τής εύρισκα όχι έπαρκή «θηλυκότητα» στη σκηνή. Όχι όσον έπρεπε για τους ρόλους της «γυναικισμός». Ός Μαριάννα και ως Άγγελική με άνάγκασε νά σκεφθώ ότι όταν στην σκηνή δέν έχει όσην νομίζω ότι πρέπει θηλυκότητα, αυτό συμβαίνει μόνον όταν... δέν τό θέλει, διότι νομίζει ή ίδια ότι δέν πρέπει. Έδω πού τό ένόμιζε, τό ά-

(Συνέχεια εις την 7ην Σελίδα)

(Συνέχεια έκ τής 2ας Σελίδος)

πέδωκε κατά τρόπο ιδεώδη. Η κυρία Άνθη Μηλιάδη ως Έρμεία, άρχόντισσα και στοργική μητέρα, όσον και όπως έπρεπε. Έπίσης πολύ καλός και στους δύο του ρόλους — Τίμπια, ύπηρέτης του Κλαύδιου στό «Καπριτσία» και Ντε Σοττανθίλ, μικροευγενής τής υπαίθρου ξιπρασμένος και άνυπόφορος εις τό «Νταντέν» — ό κ. Σταρένιος εξέλισσόμενος στής κυρίας Άνδρεάδη πολύ Ικανοποιητικά. Τό ίδιο και ό κ. Οικονομίδης ως Λουμπέν. Διά την κυρία Ιατρίδη ως κυρία Ντε Σοττανθίλ, πεθερά του Νταντέν, έχω νά πώ ότι ίσως νά ύπήρξε κάπως ύπερβολικώτερη από ό,τι πράγματι έχρειάζονταν και έφθανε.

★

Μένει ό κ. Δαμασιώτης. Καλός γενικά ως Κλαύδιος στό «Καπριτσία», όπως ύπήρξε περίφημος ως «Νταντέν». Είπε ό καλύτερος και πιο ψυχολογημένος Νταντέν πού έχω δη και έχω δη κάμποσους και πολύ καλούς. Η απόδοσις του είχε άνάγλυψη τή σφραγίδα τής μαεστρίας με την όποϊαν ό Μολιέρος έχει σκισάρει τόν τύπον αυτό πού είνε κωμικός για τά παθήματά του, γελοϊός για ό,τι του σκαρώνει ή γυναίκα του και για την δίκαιη τιμωρία τής ξιπασιάς πού τόν έκανε νά ζητήση άρχοντιές, αλλά πού στό βάθος είνε αξιολύπητος, άφ' ου καταντᾶ στό τέλος νά σκέπτεται ότι δέν του μένει για νά γλυτώση τίποτε άλλο από την αυτοκτονία. Ο κ. Δαμασιώτης, κωμικός με ιδιοσυγκρασία κωμικού μάλλον «μπριφόν», είχε στές πλάτες του ρόλο συντριπτικά θαρύ. Τόν έβγαλε πέρα όχι μόνον περίφημα και σωστά, αλλά και με μιá άνεσι πού έπρόδιδε άπόλυτη κατανόηση όλων των λε-

πτοτήτων του δυσκολωτάτου εν του-
τοις χαρακτήρος αυτού. Μπράβο
του και μπράβο στον κ. Σαραντί-
δη για τη διδασκαλία.

★

Ειδικώτερα γι' αυτή και για τη
σκηνοθεσία εν τῷ συνόλῳ της, πο-
λο καλή. Η κρίσις εἶνε γενική και
συμφωνῶ στή συνολική ἐντύπωσι
και τῆ μεγάλη γραμμῆ. Ἄλλως τε
και στὲς λεπτομέρειες ὅπου διαφω-
νῶ, δικαιολογῶ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τὸν
κ. Σαραντίδη. Ἡ στενοχωρία τῆς
σκηνῆς, ἡ ἔλλειψις τεχνικοῦ ἐξοπλι-
σμοῦ, ὠρισμένες δυσκολίες χώρου
και ἀνεπάρκειες μέσων, ἐπέβαλαν
νά σημειωθοῦν και μερικά λάθη σὰ
αὐτὰ ποὺ ἐσημειώθησαν και ποὺ
ἄλλως τε ἔγιναν θεληματικά, ἐξ ἀ-
νάγκης. Προσωπικῶς τὸ ἴδιο θράζο
τοῦ εἶπα κάτι ποὺ παρετήρησα και
νομίζω διωρθώθηκε τὴν ἐπομένη.

Πάντως δὲν νομίζω ὅτι μπορεῖ νὰ
παρασιωπηθοῦν. Σὲ ἔργα τέτοια ἔ-
ξω ἀπὸ τὸ θίασο δίδει ἐξετάσεις
και ἡ Κριτική, αὐτὴ δὲ νομίζω πε-
ρισσότερο και ἀπὸ τὸ θίασο. Δὲν
δικαιούται νὰ μὴ «δῆ», και τὴν ἐν-
τύπωσιν ὅτι δὲν εἶδαν ἔδωκαν, σιω-
πήσαντες ἐπάνω σ' αὐτὰ, ὅλοι ἀνε-
ξαιρέτως οἱ κριτικοὶ ποὺ ἡσχολήθη-
σαν μὲ τὴ θριαμβευτικὴ πράγματι
παράστασι, γιὰ τὴν ὁποίαν πρόκει-
ται.

Τὰ «Καπρίτσια τῆς Μαριάννας»
ἐδόθησαν σὲ μίαν πράξι και ὄχι σὲ
δύο διὰ λόγους σκηνικῆς οἰκονομί-
ας. Ἐκτακτα. Ποῖος λόγος ὁμῶς ἐ-
πέβαλε νὰ γίνουν και μερικά «ὑ-
ποκαταστάσεις» ρόλων και περικο-
παὶ σὰν αὐτὰς ποὺ μίαν ἀπλὴ ἐπι-
σκόπησις τοῦ κειμένου δείχνει ὅτι
ἔγιναν; Γιατί στὴν 1η σκηνῆ τῆς
Α' πράξεως, ἐν ᾧ στὸ ἔργον
ὁ Τσαίλιο δέχεσθαι τὴ Τσιούτα,
μία γυναῖκα ποὺ ἔστειλε ἀγγελια-
φόρον τῶν αἰσθημάτων του στὴ Μα-
ριάννα, στὴν παράστασι ἡ Τσιούτα
καταργεῖται ὁλότελα και τὸ ρόλο
τῆς Τσιούτας τὸν παίρνει ὁ ὑπὴρέ-
της τοῦ Τσαίλιο; Ἐνας ὑπὴρέτης
πῶς θὰ ἦταν δυνατὸ νὰ ἐπιφορτισθῆ
ἀπὸ τὸ λεπτὸ και αἰσθηματικὸν Τσαί-
λιο, τὸ ἀρχοντόπουλο, νὰ σταματή-
σῃ στὸ δρόμο μίαν κυρία δικαστοῦ
ἰσχυροτάτου, γνωστότατη, φροντί-
ζουσαν ὅσον ἡ Μαριάννα διὰ νὰ μὴ
θγῆ τὸ ὄνομά της, περήφανη και
ἀκατάδεχτη δὲ τόσο, ὡστε νὰ εἶναι
θέβαιο ὅτι σ' ἓνα ὑπὴρέτη δὲν θὰ
ἐπέτρεπε ὄχι νὰ τῆς κἀνῃ ἐρωτικές
προτάσεις διὰ λογαριασμόν τρίτου,
ἀλλ' οὔτε νὰ τῆ σταματήσῃ κἀν ;
Και ποῖα ἀνάγκη σκηνικῆς οἰκονο-
μίας δικαιολογεῖ αὐτὸν τὸν ἐξοβελι-
σμό τῆς Τσιούτα, ποὺ θέβαια ὁ συγ-
γραφεὺς οὔτε τυχαῖα τὴν ἐφαντά-
σθη, οὔτε κουτουροῦ τὴν ἔβαλε αὐ-
τὴ ν' ἀρχίζῃ και τὴν πρώτη και τὴ
δεύτερη πράξι σὲ διάλογο μὲ τὸν
Τσαίλιο ἐκεῖ, μὲ τὸν Ὀκτάβιο ἐδῶ;

★

Ἐπειτα πῶς μπορεῖ νὰ δικαιολο-
γηθῆ ἐκείνη ἡ κουθέντα τῆς μητέ-
ρας τοῦ Τσαίλιο μὲ τὸν ἐπιστάτη
τῆς πῶτα, γιὰ ζητήματα δὲ διακό-
σμου και τακτοποιήσεως τοῦ σαλο-
νιοῦ της, μὲ τὸ γιοῦ της ἔπειτα...
στὸ δρόμο; Πρῶτον ἡ χρησιμοποίη-
σις ἑνὸς ριντώ, μποροῦσε νὰ ἐξοι-
κονομήσῃ τὰ πράγματα, διδουσα ἔ-
να «ἐσωτερικὸ σπιτιοῦ» γιὰ τὴ σκη-
νὴ αὐτὴ. Δεύτερον, ἂν τὸ πρᾶγμα
ἦταν ἀδύνατο, ἔπρεπε νὰ γίνουν ἀ-
νάλογες ἀλλοιώσεις στὸ κείμενο.

★

Παραλείπω τὲς ἄλλες μεταβολές
χάρις στὲς ὁποῖες ὁ Κλαύδιος πα-
ρατηρεῖ τὴ γυναῖκα του και καυγα-
δίζει μαζί της στὸ δρόμο, μιλά μὲ
τὸν ὑπὴρέτη του και σχεδιάζει τὴ
δολοφονία τοῦ Τσαίλιο στὸ δρόμο,
ὁ κῆπος δὲν χρησιμοποιεῖται, ἡ Μα-

ριάννα φωνάζει ἀπὸ τὸ μπαλκόνι
της και μιλεῖ μὲ τὸν Ὀκτάβιο ἀ-
πὸ κει (στὴν πραγματικότητα θὰ ἔ-
στελνε τὸν ὑπὴρέτη της και θὰ τὸν
καλοῦσε στὸ σπίτι της). Σκηνικὲς
δυσκολίες δὲν τὰ ἐπέτρεπαν αὐτὰ
και ὁ κ. Σαραντίδης αὐτενήργησε
ὀρθῶς και ἄλλως τε μὲ ἐπιτυχία.
Στὴν τελευταία σκηνὴ ὁμῶς; Ὁ Ὀ-
κτάβιος και ἡ Μαριάννα στὸ ἔργο
ἐμφανίζονται δίπλα στὸν τάφο τοῦ
Τσαίλιο και ἐκεῖ στὸ νεκροταφεῖο
διαδραματίζεται ἡ συγκινητικώτατη
τελευταία σκηνὴ τοῦ ἔργου. Τὸ
πρᾶγμα ἔχει σημασίαν. Δίδει τὴν ἐν-
τύπωσιν ὅτι πέρασε κάποιος καιρὸς
ἀπὸ τὴν ἡμέρα τῆς δολοφονίας τοῦ
Τσαίλιο. Δημιουργεῖ μίαν ἄλλην ἀ-
τμοσφαῖρα. Τοποθετεῖ τὸν Ὀκτάβιο
και τὴ Μαριάννα, τὰ λόγια τους, σὲ
κάποιο πλαίσιο ἄλλο ἀπὸ κείνο στὸ
ὁποῖο τὰ ἔβαλεν ἡ παράστασις στὴν
ὁποία ἄψε, σθύσε, γραμμῆ, κολλη-
τὰ μετὰ τὴ δολοφονία, ὁ Ὀκτάβιος
και ἡ Μαριάννα θγαίνουν στὸ δρό-
μο και λένε τὰ τελευταία λόγια
τους. Μοιάζει σὰν νὰ θιάζωνται νὰ
τελειώσουν. Εἰς τὸ κείμενον ἡ σκη-
νὴ ἐξελισσεται στὸ κοιμητήριον. Δί-
πλα στὸν τάφο. Μπρὸς στὴ λήκυθον
τὴ σκεπασμένη μὲ τὸ μαῦρο πένθι-
μο κρέπι. Ἐκεῖ ἐμπρὸς ὁ Ὀκτάβιος
λέγει τὰ γεμᾶτα τραγικῆ μελαγχο-
λία λόγια τοῦ τελικοῦ μονολόγου
του: «Μονάχα γῶ τὸν γνώρισα στὸν
κόσμο... Ἡ κάλπη αὐτὴ ἡ ἀλαβασ-
τρινὴ μὲ τὸ μακρὸ τὸ πένθιμο τὸ
πέπλο, εἶν' ἡ πιστότερη εἰκόνα
του...» Αὐτὴ ἡ σκηνοθεσία προῦπο-
θέτει τὸ πέρασμα κάποιου καιροῦ
ἀπὸ τὴ μέρα τῆς δολοφονίας. Τοπο-
θετεῖ τὴν ψυχολογία τῶν ἡρώων,
τοῦ Ὀκτάβιο και τῆς Μαριάννας,
σὲ πλαίσιο διαφορετικὸ χρονικῶς
και τοπικῶς και ἡ ἐντύπωσι στὸ θε-
ατὴ εἶνε πιὸ ὑποβλητικὴ, πιὸ τρα-
γικῆ.

Στό έργο τίποτε από όλα αυτά δέ φαίνεται. 'Επιδιώκεται δέ νά δημιουργηθή ή ίδια έντύπωση μέ μία μεταβολή τών λόγων του 'Οκτάβιου. 'Αντί τών παραπάνω φράσεων του κειμένου «Αυτή ή κάλπη» τόν θάζουν νά λέγη «Κάντε του μία κάλπη και σκεπάστε τη μ' ένα μακρύ πένθιμο πέπλο. Θά ναι ή πιό τέλεια εικόνα του». Δέν είνε δυνατόν νά δημιουργηθή έτσι ακριβώς ή έντύπωση πού ο συγγραφέας ήθέλησε στό έργο του, όπως τό έγραψε. Οί δυσκολίες και οί έλλείψεις μέσων μηχανικών διά μίαν ραγδαίαν άλλαγήν σκηνογραφίας προς εμφάνισιν του νεκροταφείου δέν δικαιολογούν μέ κανένα τρόπον ό,τι έγινε. Τέτοιες σκηνές δέν σηκώνουν, πρώτον, μέ κανένα τρόπον μεταβολές και δέν επιτρέπουν πρωτοβουλίες. Τέτοιες έλευθερίες μέ τό έργον δέν επιτρέπονται διά κανένα λόγον. Δεύτερον, όμως δέν νομίζω πως ήταν και ανυπέροχτες αί δυσκολίες. 'Η αύλαια, ένα ριντώ και ένα σπετζάττο — τάφος μέ την κάλπη, θά ήταν χιλίες φορές καλλίτερο από ό,τι έγινε.



Φυσικά αυτά όλα δέν αφαιρούν τίποτε από την αξία, την έκτασι και τη σημασία της σκηνοθετικής μεγάλης επιτυχίας πού υπήρξε για τον κ. Σαραντίδη αυτή ή παράσταση. Δικαιούται νά είνε εύλογα περήφανος για τό σύνολο. Κιτώρθωσε μέ τη διδασκαλία του νά κάνει νά παίξουν τά κλασικά αυτά έργα, όπως τά έπαιξαν, καλλιτέχναι μέ καλές μέν δυνατότητας ταιλάντου, καταδικασμένοι όμως χρόνια τώρα νά μη παίξουν παρά μόνον σχεδόν έργα του «Θεάτρου μπουλθάρ» πού όσο κι' άν έχη κι'

αυτό την αξία του και τις δυσκολίες του, ως τόσο δέν έχει τές δυσκολίες πού έχει για τον ήθοποιό τό κλασικό δραματολόγιο.



Γιά τό «Νταντέν» ο χώρος δέν μου επιτρέπει νά κάμω λεπτομερή κριτική ανάλυση. Θ' άρκεσθώ λοιπόν σέ όσα σχετικά είπα στό προηγούμενο φύλλο και σκαρπιστά έδω άν και είχα υποσχεθή τότε νά μιλήσω σήμερα ειδικότερα για την έννοια του κωμικού στό Μολιέρο.

Γιά τη σκηνοθεσία του «Νταντέν» άνεπιθύλακτα σύμφωνος. Μερικές λεπτομερειακές διαφωνίες δέν θά ήταν δυνατό νά γίνουν κατανοητές χωρίς και την ανάλυση του έργου.

'Εφ' όσον δέν γίνεται ή τελευταία, δέν μπορεί παρά νά άγνοηθούν και οί πρώτες.

Λίγα λόγια για τις μεταφράσεις:

'Η μετάφρασι του «Νταντέν» από τον κ. Σπηλιωτόπουλο πολύ καλή.

'Ο διαφορισμός αυτός δέν σκοπεύει νά αφήση νά έννοηθή έξ αντιδιαστολής ότι δέν είνε έξ ίσου κατ'ή ή μετάφρασις τών Καπριτσιών της Μαριάννας από τον κ. Κουκούλα.

Κάθε άλλο.

'Ο διαφορισμός θέλει μόνον νά πη τό έξης:

«...'Ο Μυσσέ έχει γράψει στό πεζό σχεδόν όλα τά δράματά του τές «κωμωδίες και αποφθέγματα» (μεταφράζω από τό βιβλίο του Ζιρώ: «Ρωμαντικό θέατρο») —στό πεζό. 'Η πρόζα αυτή όμως του ποιητή, στό ρού της, τό γοργό, διάφανο και άρμονικό, όχι μόνον κυλάει στίχους τέλειους ή παραμορφωμένους, αλλά και πρό πάντων στές λυρικές της στροφές ή στούς μονόλογους

του πάθους: παίρνει ακόμα ένα ρυθμό αισθητότατο. 'Αναλύεται σέ στοιχειά μετρικά, κατά προσέγγισι στίχους τών οποίων τό μέτρο κυμαίνεται τριγύρω από κάποιο μέτρο γνωστό πού μάς τό υπενθυμίζει πάντα. Αυτή ή τεχνικώτατη, ή καλλιτεχνική, πρόζα, ανάγλυφη σαν τό καλλίτερο στίχο, γοητεύει σά μουσική. Στή σκηνή, ή δύναμις της ξεπερνά τό προσκήνιο και «πιάνει, συγκινεί, έπηρεάζει...»

'Αληθινά, αυτή είνε ή πρόζα του Μυσσέ και αυτή την έντύπωση έχει κανείς διαβάζοντας τό θεατρικό του έργο. 'Αλλως τε και γι' αυτό τό ώνόμασε ο ίδιος «θέαμα σέ μία πολυθρόνα», γιατί πράγματι για ν' άπολαύση κανείς, τό θέατρο του Μυσσέ, τά έργα αυτά τά τόσο πρωτότυπα, έξωπνα ή συγκινητικά στά όποια ή δράσις ως μοναδική άφειτηρία, κίνητρο και αρχή έχει τον έρωτα σέ όλες του τές μορφές από τό καπρίτσιο και την άσωτεία έως τό τραγικό και μοιραίο πάθος, δέν είνε ανάγκη νά πάη στό θέατρο.

'Η πρόζα της μεταφράσεως του κ. Κουκούλα, μεταφράσεως έν τούτοις λεπτής, επιμελημένης, γοργής δέν δίδει αυτήν την έντύπωση. Συνεπώς αφαιρεί σπουδαία πράγματα από τό όλο θέλητρο του έργου. 'Ομολογώ ότι μ' όλο πού ήξερα τές τρομερές δυσκολίες πού παρουσίαζε μία μετάφρασις τέτοια, την περίμενα μ' όλα τα αυτά τέλεια από τον φίλο κ. Κουκούλα. Γιατί ο κ. Κουκούλας είνε ποιητής. Τό δείχνουν τά ποιήματά του στα όποια μέσα υπάρχουν διαμάντια άληθινά. 'Υποθέτω ότι θά βρέθηκε πολύ θιαστικός στην μετάφρασι τών «Καπριτσιών». Κρίμα.

Π. ΜΟΣΧΟΒΙΤΗΣ